

Yttrande

2020-09-25

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm
n.remissvar@regeringskansliet.se
n.strategisk.plan@regeringskansliet.se

Handläggare:
Alexandra Jeremiasson

Formas dnr: 2020–02668

Regeringskansliets dnr: N2020/01752/JL

Remissvar avseende Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige

Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) har granskat innehållet i rubricerad promemoria.

Sammanfattning

- Formas anser att innovation och kunskapsspridning inte kan separeras från forskning i det nationella programmet för Common Agricultural Policy (CAP). För innovation och kunskap krävs en vetenskaplig grund, där forskning och innovation går i varandra och inte är sekventiella aktiviteter.
- Det är av yttersta vikt att de åtgärder som är kopplade till målområdena i det nationella programmet för CAP är vetenskapligt baserade och att den genererade kunskapen kan fortsätta att utvecklas för en långsiktig hållbarhet.
- Det är ett risktagande att exkludera forskning ur nationella programmet för CAP med hänvisning till fonder och andra nationella insatser om dessa inte samtidigt kraftigt förstärks. Vi vet idag att exempelvis Horisont Europa i sin tur fått en reducerad budget jämfört med EU-kommissionens förslag.
- För att inte riskera en urholkning av det innovations- och kunskapssystem som regeringen vill främja inom svenskt jordbruk och livsmedelsproduktion bör det nationella forskningsprogrammet för livsmedel förstärkas ekonomiskt och delar av det nationella programmet för CAP inkluderas.

Formas ställningstagande

Det tvärgående målet för den gemensamma jordbrukspolitiken är modernisering av sektorn genom främjande av kunskap, innovation och digitalisering i jordbruk och landsbygder. Forskning, innovation och kunskapsspridning är tätt sammanlänkat och det är därför överraskande att forskning föreslås att lyftas ur det nationella programmet för CAP. Forskning och utveckling är

inte en linjär process där valda delar kan lyftas bort vid behov utan en cirkulär process där olika delar hela tiden återkopplar till varandra. För innovation krävs en vetenskaplig grund – utan forskning genereras inte kunskap att sprida. Ur ny kunskap kommer nya frågeställningar och behov och därmed nya behov av forskning och innovation.

Sverige behöver såväl framstående forskning som innovation och kunskapsspridning för att vara ett öppet, starkt och attraktivt samhälle som kan möta framtidens utmaningar inom svenskt jordbruk. Att separera forskning från innovation och kunskap går också emot det missionsinriktade angreppssätt som tillämpas alltmer inom EU för att uppnå systemförändringar. I det missionsinriktade angreppssättet sker sektors- och branschöverskridande samarbeten, där forskning, innovation och kunskapsspridning kombineras för att lösa de utmaningar samhället står inför. Att då lyfta ur forskning ur CAP och endast fokusera på innovation och kunskapsspridning riskerar att försvaga det innovations- och kunskapssystem inom jordbruk och livsmedelsproduktion som regeringen vill stärka. Den vetenskapliga grunden ges då inte en naturlig plats. Kunskapen förutsätts därigenom att tas fram med stöd i andra fonder och andra nationella insatser.

I promemorian beskrivs att kunskapsspridning och möjligheter till innovation är centralt för att utveckla lösningar på de komplexa utmaningar som lantbruket står inför. Det anges att fortsatt utvecklingsarbete och kunskapsspridning, där olika mål i livsmedelsproduktionen kombineras, är angeläget samtidigt som det tydliggörs att forskning inte kommer att hanteras inom Sveriges nationella program för CAP. Därtill anger Jordbruksverket i sin SWOT-analys att det i Sverige endast finns ett fåtal forskningsmiljöer där man ägnar sig specifikt åt jordbruksforskning vilket i sin tur inneburit att jordbrukets kunskaps- och innovationssystem fått en begränsad omfattning. Detta har resulterat i att Sverige, som rankas mycket högt i en global jämförelse när det gäller innovation generellt, ligger efter många konkurrerande länder inom just livsmedelssektorn.

Det nationella införlivandet av CAP bör verka för att stärka både forskning och innovation genom de strukturer som redan finns etablerade i stället för att skapa nya. Som återges i promemorian, sammanfaller livsmedelsstrategins mål i vissa delar med målen för CAP. Det nationella forskningsprogrammet för livsmedel, som etablerades år 2017 som en del av Sveriges livsmedelsstrategi, bidrar till att uppfylla flera av dessa mål. Formas tilldelades 50 miljoner kronor under perioden 2017–2019 för att ta fram ett långsiktigt tvärvetenskapligt forskningsprogram för sektorn. För år 2020 tilldelades programmet en engångssumma om 47 miljoner och forskningsutlysningar, såsom Digital transformation av livsmedelssystemet och Utökad samverkan och nyttiggörande inom livsmedelsområdet, kunde genomföras. Att inkludera delar av CAP i det nationella forskningsprogrammet för livsmedel är därmed en logisk väg att gå och Formas anser att detta bör övervägas.

Om det är regeringens avsikt att lyfta bort forskningen från det nationella införlivandet av CAP är det av högsta vikt att utrymme ges inom det nationella forskningsprogrammet för livsmedel. Sweden Food Arena är nu en organisation med potential att bli en samlad och kraftfull beställare av ny kunskap och forskning. Samtidigt är det då viktigt att det fortsatt finns ett aktivt nationellt forskningsprogram för livsmedel med ekonomiskt utrymme att agera nod för samarbeten mellan näringsliv och akademi liksom mellan nationella och internationella program, arenor och agendor. Detta för att främja den behovsdrivna och tillämpade forskningen som Jordbruksverket efterfrågar

i sin SWOT-analys samt för att understödja de åtgärder, såsom kunskapsspridning och innovation, som bidrar till att uppfylla målen i CAP.

I budgetpropositionen för 2021 lyfter regeringen fram att det för forskning och innovation krävs en långsiktig och stabil finansiering, exempelvis genom program som drivs av Formas. Det är också glädjande att se att anslaget för forskning inom areella näringar utökas under åren 2021–2023. Det är dock ännu inte känt hur stor andel av denna budget som kommer att tilldelas det nationella forskningsprogrammet för livsmedel. Det som står klart är att budgeten kommer att vara lägre, åtminstone 2021, än de 120 miljoner som Formas har föreslagit i sitt underlag till forsknings- och innovationspropositionen. Några ytterligare medel för att fullt ut delta i EU:s ramprogram tycks inte heller finnas med i budgeten. Om forskning inte kommer att hanteras inom CAP samtidigt som budgeten för det nationella forskningsprogrammet för livsmedel är osäker så kommer innovations- och kunskapssystemet förbli svagare inom jordbrukssektorn jämfört med övriga näringar liksom i jämförelse med andra länder.

Förutom komplettering med nationella anslag så anges även medel från bland annat Horisont Europa som en viktig bidragskälla. När promemorian skrevs så hade medlemsländernas stats- och regeringschefer ännu inte enats om EU:s långtidsbudget. Idag tyder mycket på att ramprogrammet Horisont Europa kommer få avsevärt mindre medel än vad Europakommissionen presenterade i maj 2020: 80,9 miljarder euro jämfört med 94,5 miljarder euro. Detta innebär en risk för ett minskat utrymme att inhämta forskningsmedel för att stärka upp svensk lantbruksforskning inom ramen för Horisont Europa.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Ingrid Petersson, efter föredragning av forskningssekreterare Alexandra Jeremiasson.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Ingrid Petersson

Alexandra Jeremiasson